

Motion till riksdagen

1989/90:Sf610

av Bengt Westerberg m.fl. (fp)

Solidaritet med flyktingar och invandrare

Sammanfattning

Sverige bör ta initiativ till en gemensam och mer generös europeisk flyktingpolitik som bl.a. skall ge människor som flyr från väpnade konflikter bättre skydd. Det svenska stödet till FN:s flyktingkommissarie bör höjas med 100 milj.kr. utöver regeringens förslag. Den svenska flyktingkvoten bör höjas med 750 kvotflyktingar.

Rättssäkerheten för asylsökande och flyktingar måste förbättras. Regeringens beslut från i december innebär att Sverige brutit upp från en generös flyktingpolitik. De lagregler som gav utrymme för detta beslut måste skärpas. Ett totalt förbud mot att ta barn i förvar måste införas.

Systemfelen i flyktingmottagandet måste avhjälpas. Det nuvarande motagningsmonopolet måste luckras upp. Flyktingar som fått uppehållstillstånd bör uppmanas att skaffa sig jobb och bostad själva. Asylsökande måste få möjlighet att arbeta under beredskapsliknande former under väntetiden.

Större ansträngningar måste göras för att slussa ut flyktingar och invandrare på arbetsmarknaden. Direktrekrytering av företag på förläggningar är en modell som bör prövas.

1. Inledning

Människor blir flyktingar när mänskliga rättigheter förtrycks. Den insikten är en grundsten för förståelsen av världens flyktingproblem.

Trots de segrar som demokratin och freden vunnit under 1989 kommer människor världen över under överskådlig framtid att utsättas för brott mot de mänskliga rättigheterna. De kommer att berövas sin frihet av politiska, etniska eller religiösa skäl. Tortyr kommer att tillgripas mot såväl vuxna som barn. Brott mot de mänskliga rättigheterna kommer att begås både av regeringar och av väpnade grupper, som krigar mot varandra eller för krig mot värnlösa enskilda i områden där den lagliga regeringen inte kan ge något skydd. Människor kommer att tvingas på flykt. Ofta är dessutom de som tvingas söka asyl i ett främmande land just de människor som mest intensivt sökt bekämpa brotten mot de mänskliga rättigheterna.

En generös flyktingpolitik är därför en oundgänglig del av Sveriges globala arbete för de mänskliga rättigheterna. Regeringens och invandrarverkets främsta uppgift på flyktingpolitikens område bör därför vara att försvara en generös flyktingpolitik, både i internationella sammanhang och i Sverige. De allra flesta av världens ca 16 miljoner flyktingar har beretts en fristad i fattiga länder i tredje världen. Bara en liten del av dem har kommit till Europa. Det innebär att Sverige måste göra kraftfulla insatser för flyktingarna i de fattiga länderna, främst via FN:s flyktingkommissarie.

Dess värre har regeringen nu övergivit principerna om en generös flyktingpolitik i och med beslutet i december 1989 om att inte längre bevilja krigsvägrare och asylsökande med s.k. flyktingliknande skäl uppehållstillstånd i Sverige. Den 14 december 1989 gav invandrarverket och regeringen enligt egen utsago upp inför svårigheterna i flyktingmottagningen, som framförallt orsakats av den plötsliga strömmen av bulgarier-turkiska flyktingar.

Framförallt hösten har bjudit på många svårigheter för flyktingmottagningssystemet. Antalet asylsökande har ökat kraftigt och oförutsett. Omläggningen av mottagningssystemet var då ännu inte genomförd till fullo, vilket komplicerade situationen. Förläggningarna har fyllts till bristningsgränsen, kommunerna har inte lyckats hålla jämna steg i sin flyktingmottagning mycket beroende på bostadsbristen, och personalen hos polisen och invandrarverket har varit mycket ansträngda.

Samtidigt finns det ingen grund att anta annat än att de asylsökande till helt övervägande del har haft synnerligen goda skäl att fly och söka skydd i en demokrati. I flyktingstatistiken finns inte särskilt stort utrymme för tesen om "missbruk av asylrätten". De flyktinggrupper som står för den väsentliga ökningen under 1989 är framförallt bulgarier-turkarna, som flytt undan en våldsam assimilationskampanj i Bulgarien. Även kosovo-albaner och libaneser hör till de grupper som ökat i antal. Vi vet att det hänger ihop med ökade oroligheter i deras hemländer. Vi vet också att antalet asylsökande till Europa i stort ökat kraftigt.

Mot den bakgrunden bör Sverige fortsätta verka för internationalism och humanism i flyktingpolitiken, som en självklar och ofrånkomlig följd av vår kamp för mänskliga rättigheter. Flyktingpolitiken måste vara generös och rättssäker och bjuda humanitet i mottagandet. Det är dessa principer som ligger till grund för en liberal flyktingpolitik.

Krisen i mottagningssystemet måste därför lösas på andra sätt än genom att visa de skyddsbehövande på porten. Vi återkommer till detta nedan.

Krisen i flyktingmottagandet handlar inte bara om materiella brister som förläggningsträngsel och bostadsköer. Den handlar framförallt om det systemfel som tvingar asylsökande och flyktingar till en ofta över flera år utdragen tillvaro av sysselloshet och bidragsberoende. Detta skadar flyktingarna själva, likaväl som det skapar främlingsfientlighet i den allmänna opinionen. Det är ett felaktigt synsätt när flyktingar betraktas som en materiell belastning istället för en tillgång, som passiva och vårdbehövande planeringsobjekt. Ofta är det i själva verket de mest initiativkraftiga som tar sig hit.

Både de som fått asyl i Sverige och de som kommit hit av andra skäl har rätt till såväl jämlikhet som respekt för sin särart. Samtidigt kan också det

svenska samhället ställa krav, inte minst på respekt för svenska rättsregler och på att människor som bor i Sverige också lär sig svenska.

Öppna gränser är en förutsättning för ett framåtskridande samhälle. Utan nya impulser stagnerar utvecklingen. Tack vare denna stimulans uppstår däremot en dynamik som skapar nya ideer och i förlängningen ett ökat välbefinnande.

Invandrarna har alltid varit en tillgång för det svenska samhället. Tyska invandrare spelade en stor roll för Sveriges utveckling under medeltiden, för handel och köpenskap. Invandrare från Tyskland, Holland, Belgien och Skottland byggde då och senare upp hantverk, industri och näringsliv. Finländarna spelade en viktig roll i fråga om skogsbrukets utveckling. Utländska vetenskapsmän och konstnärer har alltsedan 1600-talet bidragit till forskningens och kulturens blomstring.

Också på de mänskliga relationernas område har invandrarna bidragit genom att föra in nya dimensioner på vår syn på medmänniskor, på släkt och vänner. Där har vi mycket att lära från andra kulturer. Invandrarna har fört världen utanför in i Sverige.

Denna utveckling kan vi även se idag. Invandrare och flyktingar har vitaliserat det ekonomiska och kulturella klimatet i Sverige. Initiativkraft, småföretagaranda och uppfinningsrikedom har resulterat i att hantverksyrkena och servicenäringsen har fått ett uppsving. Närbutiker gör det möjligt för oss att få service en stor del av dygnet, skomakerier och andra hantverksyrken har fått nytt liv, utbudet av restauranger har ökat dramatiskt och vi har fått uppleva en förnyelse av våra matvanor. Inom vårdruken är invandrare och flyktingar väl representerade, alltifrån ledande forskare och klinikchefer till biträden på sjukhus och i långvård och kök.

Samhället mår bra av många internationella kontakter. Invandrar- och flyktingbarnens deltagande i skolan och vardagslivet är i sig en ren fredsföstran, där svenskfödda barn får förmånen att skaffa vänner från andra kulturer och en praktisk kunskap om världen. Det minskar rädslan för det avlägsna och främmande, och ger oss en ny generation svenskar med än större internationell förståelse.

Vår långvariga invandringshistoria har lärt oss hur mycket invandrare och flyktingar har att ge oss. För det svenska samhället är invandrarna ingen belastning utan en nationell tillgång.

2. En långsiktig flyktingpolitik

2.1 Internationell flyktingpolitik

Vår flyktingpolitik måste bygga på internationell solidaritet, inte på nationell egoism och inhumanitet. Det innebär att vi måste söka internationella lösningar på dessa problem.

FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) och FN:s organ för Palestinaflyktingar (UNRWA) utför ett mycket värdefullt arbete för att bistå världens flyktingar. Deras arbete bedrivs i de många mycket fattiga länder där det övervägande flertalet flyktingar finns och kommer att förbli. UNCHR befinner sig nu i akuta ekonomiska svårigheter. En fortsatt ökning av det svenska

stödet är minst lika angeläget som tidigare år folkpartiet krävt detta. I vår motion om biståndspolitiken föreslås en ökning av anslaget till UNHCR med ytterligare 100 milj.kr. och till UNRWA med 10 milj.kr. Det bör noteras att de flyktingar som befinner sig i världens flyktingläger i hög grad tillhör den kategori som regeringen nu inte vill ta emot i Sverige, bl.a. människor som flytt från krigssituationer.

Förutom internationella överläggningar bör Sverige ta initiativ till ett nordiskt samordnat agerande för att skapa beredskap för akuta flyktingproblem. Diskussioner om detta bör tas upp inom berört ministerråd.

Ett generöst mottagande av asylsökande, s.k. spontanflyktingar, står inte i någon som helst motsatsställning till en ökning av antalet kvotflyktingar. Tvärtom är det, förutom bidragen till UNHCR, det enda sätt vi har att underlätta för de fattiga länder, som bär större delen av världens flyktingböroda. Spontanflyktingarna till Europa kommer endast undantagsvis från något av dessa fattiga länder. Det bör understrykas att överföring av kvotflyktingar inte lättar på spontanflyktingströmmen.

Folkpartiet föreslår att flyktingkvoten ökas med 750 kvotflyktingar till sammanlagt 2 000 under 90/91.

2.2 Europeisk flyktingpolitik

De senaste åren har i runda tal 200 000 människor årligen sökt asyl i Väst-europa. Det rör sig om någon procent av världens totala antal flyktingar, som söker en fristad i ett knappt 20-tal av världens mest välmående stater.

Trots detta har asylpolitiken fortsatt att skärpas betänkligt i land efter land. De olika europeiska regeringarna vidtar åtgärder för att begränsa asylinvandringen till just deras land. Ensidiga åtgärder som sanktioner mot transportbolag, utökad viseringstvång och skärpt lagstiftning skapar en ond spiral, där åtstramningen i ett land ökar trycket på grannlandet, som i sin tur genast inför liknande åtgärder. Ett gemensamt europeiskt ansvarstagande skulle istället underlätta för varje land att föra en generös flyktingpolitik i vetskap om att detta ansvar delas mellan Västeuropas länder.

Därför vore det särskilt motiverat att Sverige driver en aktiv flyktingpolitik i Europa. Sverige måste ställa krav på en ny europeisk flyktingpolitik, grundad på idén om gemensamt ansvarstagande.

Sverige måste därför, om möjligt i samarbete med likasinnade stater, i väsentligt högre grad utnyttja internationella fora för att påverka övriga väst-europeiska stater att åter föra en mer generös asyl- och flyktingpolitik, som står i bättre överensstämmelse med Genèvekonventionens intentioner.

En sådan ny europeisk flyktingpolitik bör inrymma följande:

2.2.1. Ett enhetligt och utvidgat flyktingbegrepp

Flyktingkonventionen från 1951 är föråldrad, och täcker inte dem som tvingas på flykt undan en väpnad konflikt. De har genom olika rekommendationer hamnat inom UNHCR:s mandat men något juridiskt skydd har dessa s.k. de facto-flyktingar inte i Europa mer än i enstaka länder.

2.2.2. Upphäv den geografiska begränsningen

Flera länder i Europa håller fortfarande fast vid den begränsning till europeiska flyktingar som fanns i den ursprungliga konventionen från 1951. Därför saknar vissa grupper flyktingar rättsligt skydd i bl. a. Italien och Turkiet. Inom ramen för Europarådet bör Sverige verka för att denna geografiska begränsning upphävs.

2.2.3. Värna om rätten att söka asyl

Europa har genom olika åtgärder sökt hindra människor från att överhuvudtaget komma fram till gränsen och söka asyl. Därigenom har den konventionsskyddade rätten att söka asyl hindrats.

2.2.4. Verka för en enhetlig första asyllandsprincip

För att undvika att flyktingar skickas fram och tillbaka mellan olika länder som inte vill ta emot dem, måste de europeiska länderna uppnå en överenskommelse om en enhetlig tillämpning av första asyllandsprincipen. Den måste dock tillämpas så att möjligheterna att söka asyl inte på något sätt blir sämre.

2.2.5. Verka för en höjd europeisk flyktingkvot

Den sammanlagda flyktingkvoten dvs. det antal flyktingar från FN:s flyktingläger som bereds plats är i Europa mycket låg. Dessutom behöver UNHCR många fler kvotplatser för att kunna hjälpa de flyktingar som befinner sig i flyktingläger i eller nära Europa.

2.2.6. Initiativ till europeiska överläggningar

När större flyktingströmmar till Europa uppstår bör Sverige, inte minst om vi anser oss ta emot en oproportionerligt stor andel av dem, ta initiativ till europeiska överläggningar om en fördelning av de skyddsbehövande asylsökande mellan de europeiska demokratierna.

3. Rättssäkerhet

Rättssäkerheten måste vara omutlig. Svensk lagstiftning och praxis måste garantera varje asylsökande en human och värdig behandling.

3.1 Särskilda skäl

Enligt utlänningslagen kan en människa som flyr från krigsskådeplats, eller som kan åberopa flyktingliknande skäl inte avvisas om inte "särskilda skäl" föreligger. Det förutsattes kunna användas i ett läge då Sveriges materiella försörjningsmöjligheter var allvarligt ansträngda. Mot bakgrund av att regeringen nu använt denna möjlighet för att strypa flyktingströmmen trots att en sådan drastisk åtgärd inte står i proportion till de problem som finns i mottagningen, bör uttrycket "särskilda skäl" ersättas av det mer restriktiva "synnerliga skäl".

3.2 Rätten till asyl och viseringstvånget

Riksdagen har fastslagit att asylpolitiken skall vara human och generös och att lagen skall tillämpas i överensstämmelse med Sveriges internationella förpliktelser. En sådan förpliktelse är art 14 i FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna. Där står: "Envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse."

Visum är ett tillstånd som ibland krävs för besök i ett främmande land. Det kan gälla en affärsresa, en semester eller ett annat besök. Den som vill stanna längre tid eller bosätta sig i ett främmande land begär inte visum utan uppehållstillstånd. En flykting må hoppas att vistelsen i det nya landet inte skall behöva bli definitiv men har ändå inte tänkt sig ett helt tillfälligt besök. Han/hon behöver uppehållstillstånd. Upphållstillstånd beviljat på grund av flyktingskap eller flyktingliknande skäl är asyl. För ansökan om asyl behövs enligt vad riksdagen beslutat inte visum.

När regeringen genom överenskommelser med först Polen och sedan Östtyskland har hindrat flyktingar som saknar inresevisum att komma till Sverige kringgår regeringen de riktlinjer för flyktingpolitiken som riksdagen fastslagit.

När regeringen inför visumtvång för människor från Rumänien och Bulgarien är det helt uppenbart för att försvåra för människor från dessa länder att söka asyl. Men ett viseringstvång som införs i syfte att försvåra för asylsökande kan inte godtas.

Inte heller kan det accepteras att det åt flygbolag och rederier uppdras att kontrollera hur många passagerarna har pass och inresetillstånd. Varje sådant försök att hindra människor från att fly bort från förtryck och förföljelse leder ofelbart till att dessa söker hjälp hos s.k. smugglare.

Viseringstvånget för flyktingar är oförenligt med själva flyktingbegreppet. Enligt Genèvekonventionen och svensk lag är det omöjligt att kalla sig flykting i sitt hemland. Först när man är på flykt kan man begära asyl. En asylansökan skall alltid först prövas av invandrarverket. Den kan aldrig prövas av en svensk beskickning i utlandet. Invandrarverket saknar lagliga möjligheter att bevilja politisk asyl åt en person som ännu ej lämnat sitt hemland. Invandrarverket kan överhuvudtaget inte bevilja asyl åt människor som befinner sig utanför Sverige om det inte rör sig om överföringar av flyktingar inom ramen för den s.k. flyktingkvoten. För att komma ifråga för en sådan överföring måste en flykting vända sig till FN:s flyktingkommissarie, UNHCR.

UNHCR har inte till uppgift att ta sig an flyktingar som inte lämnat sitt hemland. Den som vill efterkomma svenska krav på visum och ansöker om visum från hemlandet, kommer att automatiskt få avslag på visumansökan om det kan hållas för troligt att vederbörande har för avsikt att söka politisk asyl i Sverige. Dessa riktlinjer får också till effekt att anhöriga till flyktingar i Sverige som regel får avslag på ansökan om visum för tillfälligt besök.

Tillämpningen av dessa riktlinjer blir i alltför många fall rent inhuman och rimmar inte alltid med Sveriges ansträngningar att i Helsingforsavtalets anda verka för familjeåterföreningar.

Visumkrav kan inte och får inte användas i syfte att hindra asylsökande att komma in i landet. Detta bör ges regeringen tillkänna.

3.3 Offentligt biträde

Människor som flyr undan diktaturstater har ofta inte förtroende för polisen. De vet inte att den polis de möter vid gränsen är en representant för en rättsstat, inte en korrupt regims handlangare. Därför är ofta den första skildringen ofullständig eller inkorrekt. Ändå blir detta första förhör helt avgörande för flyktingens framtid. Advokatsamfundet har begärt att få upprätta advokatjour för att flyktingar vid den första avgörande kontakten ska ha advokatstöd. Inte minst för dem som riskerar avvisning med stöd av första asyl-landsprincipen finns ett starkt behov av ett kunnigt offentligt biträde.

Den viktigaste reformen för en större rättssäkerhet vid gränsen är därför att den asylsökande får tillgång till ett offentligt biträde. Tillgången på asylrättskunniga jurister är begränsad. Därför måste utbildningen av jurister på asylrättsområdet intensifieras.

En advokatjour bör enligt advokatsamfundets förslag inrättas. Flyktingen bör dessutom vid detta första förhör underrättas om den svenska utlänningslagen.

Ansvar för utredningarna bör flyttas från polisen till invandrarverket. Detta blir en naturlig följd av invandrarverkets regionalisering.

Detta bör ges regeringen tillkänna.

3.4 Stämpla uppehållstillstånd i resedokument

Regeringen bör inleda en försöksverksamhet med att låta polisen stämpla uppehållstillståndet i flyktingdokumenten, istället för i passet. De som kommit till Sverige med svaga skäl kommer i så fall inte att vara lika intresserade av att stanna i Sverige. En sådan försöksverksamhet kan på så sätt bidra till att göra det mindre attraktivt att utnyttja flyktinglagstiftningen för egen vinnings skull.

Detta bör ges regeringen tillkänna.

3.5 Förtroendeläkarinstitutet

Invandrarverket tillämpar ett system med förtroendeläkare, som skall uttala sig om andra läkares intyg, d.v.s. överpröva dem. Detta yttrande från förtroendeläkaren görs ofta utan att någon kontakt, än mindre undersökning, har ägt rum med den asylsökande och blir ofta avgörande för utgången av ansökan. Detta är inte tillfredsställande.

Förtroendeläkarinstitutet bör därför ses över.

3.6 Publicering av praxis

Riksdagen beslutade i samband med den invandrapolitiska propositionen att invandrarverket systematiskt skulle dokumentera och sprida den praxis som finns i fråga om att ge uppehållstillstånd åt asylsökande. Dåvarande statsrådet underströk vikten av beslutet. I flera omgångar har invandrarverket påmint härom. Det är stötande att riksdagsbeslut ignoreras under flera år. Detta beslut kan inte heller anses effektivt genom regeringens skrivelse om flyktingpolitiken. Skrivelsen om flyktingpolitiken och en dokumentation om praxis är två helt olika instrument för att möjliggöra politisk debatt

och demokratisk kontroll av hur flyktingpolitiken utformas i praktiken. Det är nu hög tid att regeringen påminner invandrarverket om dess uppdrag att dokumentera praxis vid behandling av ansökningar om uppehållstillstånd.

Mot. 1989/90
Sf610

3.7 Tagande i förvar

I strid med utlänningslagen och förarbetena till den har förvarstagande av asylsökande blivit allmänt förekommande i stället för att – som det var avsett – tillgripas i undantagsfall. De som av polisen bedöms få avslag på asylansökan tas på vissa håll i landet regelmässigt i förvar i väntan på beslut. Detta gäller även exempelvis barnfamiljer. Tagande i förvar är ett frihetsberövande och måste således tillämpas ytterst restriktivt.

För utläningar som tagits i förvar gäller de lagar som är tillämpliga på häktade och anhållna. Diskrimineringsombudsmannen har dock uppmärksammat att det förekommer klagomål på att dessa regler inte följs. Han hävdar att en lagstridig praxis har utvecklats på detta område. Ett exempel som DO nämner är att det hör till undantagen att förvarstagen utläning överförs från polisarrest eller häkte till kriminalvårdsanstalt, vilket lagen förutsätter vara det normala vid förvar som inte endast är av kort karaktär. I strid med gällande lag hindras också rättsliga biträden, vänner och anhöriga att komma i kontakt med de förvarstagna.

Det är mycket svårt för personalen på häktena att skilja mellan förvarstagna asylsökande och vanliga kriminella i sin behandling av de intagna.

Asylsökande som inte är brottsmisstänkta bör därför inte tas i förvar i polisarrest eller häkte. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Regeringen bör i väntan på att detta åtgärdas få i uppdrag att genom kontakter med berörda myndigheter åtgärda missförhållandena.

3.8 Verkställighet av avvisningar/utvisningar

När beslut har fattats om avslag på asylansökan är det polisens uppgift att verkställa beslutet om avvisning. Alltför ofta har beslutet verkställts på ett för den asylsökande kränkande sätt. I huvuddelen av alla av- och utvisningsärenden torde den asylsökande självmant och frivilligt lämna landet, om han bara får möjlighet till det. Utvisningarna måste ske under betydligt mer humana och mindre kostnadskrävande former än för närvarande. Förra året transporterades tusentals asylsökande tillbaka till hemlandet. Bara biljettkostnaden uppgick till cirka 45 miljoner kronor. Till detta kommer arbetstimmar för medföljande personal, övertidsersättning, traktamente och hotellkostnader. Det finns, utom i yttersta undantagsfall, strängt taget inget behov av en hemresa med tvångseskort. Lagligheten i att med våld hindra den asylsökande från att avvika från resrutten efter det man har lämnat Sverige kan för övrigt starkt ifrågasättas.

Genève-konventionen talar om en flyktings rätt till "skäligen rådrum". Man skall bland annat få tid att förbereda resa till annat asylland, om man inte vill återvända till hemlandet. Ingen skall enligt Genève-konventionen kunna tvingas återvända till sitt hemland. De ytterst knappa tidsmarginaler som ofta förekommer vid verkställighet av utvisningsbeslut medför att myndigheterna idag inte kan leva upp till denna princip.

Den asylsökande måste därför ges tid och möjlighet att lämna landet under värdiga former. De tvångsmässiga och extremt dyra transporterna måste i största möjliga utsträckning undvikas. Föräldrar ska inte få utvisas om det innebär att de skiljs från minderåriga barn.

3.9 Uppföljning av avvisade flyktingar

Idag finns bristfälliga uppgifter om vad som sker med dem som mot sin vilja tvingas återvända hem. Det är en mycket angelägen uppgift att undersöka detta framförallt i sådana fall där den asylsökande har haft stora farhågor inför ett återvändande, inte minst för att slippa upprepa en missbedömning i framtiden.

Invandrarverket bör åläggas att följa upp, t.ex. genom stickprovskontroller, vad som händer med utvisade asylsökande efter hemkomsten.

3.10 Återvändande

De flesta flyktingar vill naturligtvis återvända hem så snart de kan. Ibland kan man göra det efter enbart några års landsflykt, oftast dröjer det längre. Många flyktingar tvingas ställa in sig på att aldrig återvända till hemlandet.

Flyktingars önskan att återvända bör uppmärksammas och stödjas mer än hittills. Det är väsentligt att stödja frivilligorganisationernas arbete på detta område. För att ge ytterligare stadga och framgång för arbetet med att underlätta återvändandet, bör Sverige på nytt söka medlemskap i IOM (Intergovernmental Organization for Migration). IOM har bland annat medverkat vid transporter av vietnameser till västerländska stater och judar från Sovjet. Numera arbetar IOM, i samarbete med FN:s flyktingkommissariat, framförallt med att bistå dem som kan och vill återvända från landsflykten. Sverige har länge haft observatörsstatus, men bör ta steget fullt ut och bli medlem i organisationen.

Svenska frivilligorganisationers projekt på plats för återvändande flyktingar bör få ökat ekonomiskt stöd.

4. Barns situation i flyktingärenden

Hälften av världens flyktingar beräknas vara barn. I Sverige är uppskattningsvis 30% av de asylsökande barn.

Många flyktingbarn bär på svåra upplevelser, från krig och förtryck. Ofta har flyktingbarnen svåra separationer bakom sig, de kan ha upplevt våld, många har bevittnat övergrepp mot föräldrar eller andra närstående. De utsätts för ytterligare påfrestningar i och med själva flykten, och det nya livet i Sverige. Framförallt de ensamma flyktingbarnen är mycket sårbara.

Barn kan ha väl så starka skäl att söka politisk asyl som föräldrarna, kanske de ibland har starkare behov av skydd än föräldrarna. Ändå får de ytterst sällan egna utredningar, och det är inte alltid som asylutredaren begär in uppgifter om barnens situation. Risken är därför stor att dessa barn blir "osynliga", skriver socialstyrelsen i en rapport i mars 1988. Det kan ibland leda till att familjer med barn som verkligen varit i starkt behov av att få stanna i Sverige inte får göra det.

Inte minst för barnens skull är det viktigt att asylutredningen görs av utbildad personal från Invandrarverket istället för av polisen. Dessutom bör utredarna i samtliga fall fråga om barnens situation, och om möjligt ställa frågor direkt till barnet. Särskilt när det gäller ensamma flyktingbarn är det viktigt att utredningen görs av personal med barnpsykologisk kompetens.

Det är vidare angeläget att förebygga och behandla psykiska störningar som antingen är en följd av flykten eller av den påfrestande väntetiden före beslutet om uppehållstillstånd.

En mycket stor andel av flyktingbarnen har varit utsatta för separationer från nära anförvanter under längre eller kortare tid före flykten till Sverige. Ofta har det varit en förälder som barnet förlorat kontakten med. Dessutom har barnet skilts från nära släktingar i hemlandet, från vänner, husdjur och leksaker som betytt mycket för dem. Barn som tidigt utsatts för separationer reagerar ofta med att bli mer beroende, och särskilt känsliga för separationer och uppbrott senare i livet.

Därför bör man undvika att förflytta barnfamiljer från förläggning till förläggning. Det finns starka skäl att stödja socialstyrelsens förslag om att låta vissa förläggningar specialisera sig på att ta emot barnfamiljer. Så undviks de idag täta uppbrotten och flyttningarna för barnfamiljer, och så kan också verksamheten på de olika förläggningarna anpassas till barnens behov.

Den fruktan familjen känner för att kanske tvingas återvända till det land den flytt från drabbar barnen hårt. De reagerar på föräldrarnas sinnesstämning. Barnen är beroende av att föräldrarna orkar ge dem en trygg omgivning. Många flyktingföräldrar förmår inte detta i sin pressade situation. De alltför långa väntetiderna skapar en sådan ångest hos föräldrarna att de absorberas av sin oro, och deras otrygghet smittar av sig på barnen.

Från flera undersökningar om det psykiska hälsotillståndet hos asylsökande familjers barn vet vi att en majoritet uppvisar tecken på psykisk ohälsa. De kan vara aggressiva, deprimerade, de kan regrediera i utvecklingen, ha sömnproblem, ätstörningar och psykosomatiska besvär.

Socialstyrelsen beräknar att de barn- och ungdomspsykiatriska klinikerna i landet kan komma att få ett årligt tillskott av lågt räknat cirka 700 flyktingbarn.

Flyktingförläggningen bör av ovan redovisade skäl ha tillgång till ett barnpsykiatriskt team. Självfallet måste barnens behov klargöras redan under förläggningsvistelsen. Det är viktigt att familjen får hjälp att bearbeta sina upplevelser och känslor. Aktivt bearbetande terapier för barn med separationsångest eller svåra krigsupplevelser kan däremot i flertalet fall vänta tills familjen fått uppehållstillstånd, om den barnpsykiatriska expertisen inte finner skäl emot.

Varje sjukvårdsregion bör därför organisera ett psykiatriskt team som skall bistå både flyktingbarn med tillstånd och asylsökande familjers barn på förläggningar inom sjukvårdsregionen.

Dessutom bör kommunerna, så som socialstyrelsen föreslår, inrätta samarbetsgrupper mellan socialtjänst, barnhälsovård och skola, så att varje flyktingbarn tidigt kan få hjälp.

Barn i asylsökande familjer måste dessutom få lika rätt till barnhälsovård som andra barn i Sverige. Så är inte fallet idag, då de endast får akut sjukvård

och tandvård. Denna bedömning varierar från läkare till läkare, och i extrema fall kan ett flyktingbarn få gå utan hälso- och sjukvård i flera år under sin vistelse i Sverige.

Mot. 1989/90
Sf610

Det är viktigt med en större kontinuitet och högre kvalitet i mottagandet av de ensamma flyktingbarnen. I Rädda Barnens senaste rapport om ensamma flyktingbarn understryks vikten av att barnet från första början möts av kompetent personal, och att de inte slussas runt till för många människor och förläggningar. Personalen på hemmen för ensamma flyktingbarn måste få möjlighet till en bra grundutbildning och till återkommande handledning och stöd. Barnen får inte slussas vidare från utredningsslussen till ett eller flera tillfälliga härbärgen, utan bör få vara kvar på utredningsslussen tills det blir klart var de skall bo.

Just för deras ensamhet, den svåra separation de genomgått och deras utsatthet i det nya landet är det särskilt viktigt att garantera att de får vara tillsammans med eventuella släktingar, och att dessa i mycket större utsträckning än idag får möjlighet att ta hand om sina minderåriga släktingar. Om detta motarbetas från myndigheternas sida kan de ensamma barnen komma att uppleva mycket starka känslor av att vara övergivna.

Det råder ett principiellt förbud mot att ta barn i förvar. För att ta barn från asylsökande familjer i förvar fordras "synnerliga skäl" enligt den än så länge gällande gamla lagen. I verkligheten har förvarstagandet av flyktingbarn accelererat, och nått proportioner som skulle varit otänkbara tidigare trots att riksdag och regering ständigt skärpt tonen. Av förståeliga skäl har ingen myndighet något intresse av att föra statistik över siffrorna, men att det rör sig om flera hundra barn om året är helt klart. UNHCR har både i sina riktlinjer om flyktingbarn och i sin rapport från 1989 slagit fast att flyktingbarn inte får tas i förvar.

Dessa övergrepp mot oskyldiga barn måste få ett slut. Ingen förändring kommer att ske med mindre än att ett förbud mot att ta barn i förvar införs.

Det borde vara alldeles självklart att ärenden som rör familjer med barn behandlas särskilt skyndsamt.

5. Värdighet i mottagandet

Det svenska flyktingmottagandet riskerar att i all sin välvilja skapa bidragsberoende deprimerade flyktingar, istället för handlingskraftiga självgående invånare. Genom en olycklig kombination av en utdragen och påtvingad förläggningvistelse, dålig och långsam svensk-undervisning, förbudet att arbeta samt svårigheter att komma ut på arbetsmarknaden riskerar många flyktingar att förvandlas till socialfall helt i onödan. Detta systemfel måste avhjälpas.

5.1 Boendet

Den svenska modellen för flyktingmottagande är behäftad med ett antal problem. Genom att alla asylsökande tvingas bo på förläggning under såväl utredningsfasen som väntetiden på kommunplacering, och genom att alla flyktingar med tillstånd måste slussas ut till en kommun först efter ett politiskt

beslut i kommunen har vi åstadkommit ett stelt, ofta byråkratiskt och auktoritärt mottagningssystem som fråntar många flyktingar den initiativkraft de haft från början.

När Sveriges möjligheter att praktiskt ta emot flyktingar blir beroende av kommunala bostadsplaner skapas problem, framförallt som dessa planer gjorts flera år innan de politiska händelser inträffade som skapar flyktingströmmar. När möjligheterna att acceptera spontanflyktingar enligt internationella konventioner hindras av att vi inte har tillräckligt många förläggningar, måste man börja fundera över om systemet behöver ersättas eller kompletteras.

Det är uppenbart att många flyktingar allra helst inledningsvis skulle vilja bo hos släktingar eller vänner som redan finns i landet. Säkert kan en del också skaffa sig bostad på egen hand. Det är inte nödvändigt att tvinga alla att vistas på förläggningen efter att den första utredningen är gjord. Vi föreslår därför att alla som så vill ska få lov att bo i egen regi, och kunna kvittera ut en schablonsumma som täcker matkostnader och ger viss ersättning för boendekostnaderna under väntetiden.

Flyktingar som fått uppehållstillstånd bör dessutom tillåtas att röra sig själva till de jobb eller bostäder de ordnat själva, helt utanför de ramar som eventuella kommunala veton eller ja-beslut ställer upp. Till exempel kan företags eventuella direktrekrytering ske utanför det kommunala flyktingmottagandet förutsatt att företagen hjälper till att skaffa bostad.

Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag om en sådan upppluckring av det nuvarande mottagningsmonopolet.

Det kommunala flyktingmottagandet bör spela en viktig roll även i fortsättningen, även om det kompletteras med andra system. För närvarande råder stora problem med brist på kommunplatser – inte i förhållande till kommunernas tidigare löften men väl i förhållande till behovet. Därför kommer det på kort sikt med nuvarande överhettning på bostadsmarknaden att vara mycket viktigt att genom tillfälliga bostadslösningar så fort som möjligt bereda flyktingar plats i kommunerna.

Det är viktigt att minnas att bristen på flyktingbostäder är en effekt av en allmän överhettning på bostadsmarknaden, inte en specifik brist på flyktingbostäder. Bostadsbristen drabbar många andra grupper också, inte minst ungdomarna.

Det finns fortfarande i vissa kommuner en tendens att ha flyktingar i en särskild flyktingkö. Detta måste motverkas, eftersom en eventuell förtur åt flyktingar skapar onödiga friktioner mellan svenskar och flyktingar. En bostadslös flyktingfamilj med små barn hamnar ju ändå i förtursklass – liksom en svensk familj i motsvarande situation. Det räcker fullt ut.

5.3 Arbete

De långa väntetiderna blir än mer destruktiva för den asylsökande som inte får lov att arbeta under tiden. Det är självfallet negativt och förödmjukande att tvingas gå utan arbete under en längre tid. Flertalet asylsökande får efter beslut lov att stanna i Sverige. För dem vore det en stor fördel och en god början på vistelsen i Sverige om de kunde arbeta under väntetiden. Integre-

ringen i samhället underlättas och självkänslan stärks av om de berörda känner att de kan göra nytta och få del av en arbetsgemenskap. En negativ följd av kombinationen långa väntetider och förbud mot att arbeta är att svenskar kan reagera mot det de upplever som att de asylsökande "lever på det sociala". I själva verket blir det långvariga beroendet av understöd destruktivt också för flyktingen.

Enligt vår mening är den bästa lösningen på detta problem att radikalt korta väntetiderna. Riksdagen bör emellertid också besluta att tillåta arbete under beredskapsliknande former under väntetiden. Det är angeläget att alla asylsökande erbjuds meningsfull sysselsättning inklusive svenskundervisning.

För de flyktingar som redan fått uppehållstillstånd måste mycket större ansträngningar göras för att lotsa ut dem på den svenska arbetsmarknaden, antingen genom de ambulerande arbetsförmedlingar på förläggningarna som redan finns eller genom fasta enheter från arbetsförmedlingen på större förläggningar.

Det är angeläget att flyktingar på ett tidigt stadium får klart för sig att man inte alltid kan få jobb som motsvarar ens kompetens med tanke på språksvårigheter. Det understryker vikten av att invandrare i Sverige särskilt anstränger sig att lära sig svenska.

Det är nödvändigt att redan på förläggningen göra en inventering av flyktingens utbildning och erfarenhet så han/hon kan få arbete snarast möjligt alternativt hjälp med kompletterande utbildning. Direktrekrytering av företag på förläggningar är ytterligare en modell som bör prövas.

Vi anser att det är nödvändigt att de lokala arbetsförmedlingarna friare får disponera sina medel. Det vore önskvärt om delar av de medel som anslås till asylbidrag skulle kunna användas som t.ex. rekryteringsstöd. Flyktingarna får nu passivt motta bidrag utan krav på motprestation.

Genom en aktiv och okonventionell arbetsförmedling skulle arbetsförmedlarna kunna göra överenskommelser med arbetsgivare om att de skall anställa flyktingar. Arbetsgivaren skulle garantera arbete, bostad och möjligheter till svenskundervisning.

Det är också angeläget att man vid kommunplaceringarna tar hänsyn till flyktingarnas utbildningsbakgrund. De som har särskilda behov, i form av komplettering av utbildning o.dyl. skall i första hand placeras i kommuner där detta kan ske.

Väl ute i kommunen kan flyktingen på allvar börja se sig om efter ett arbete, om det inte lyckats redan på förläggningen. Här finns en rad olika modeller att välja mellan. Det mest fördelaktiga är att kombinera arbete med undervisning i svenska. Det torde vara det mest effektiva sättet att lära sig språket på.

Även praktikplatser på företag, inledningsvis betalda av kommunen, är exempel på försöksverksamhet som slagit väl ut och borde omsättas i större skala. En mycket stor andel av de som fått praktikplatser har sedan fått anställning.

5.4 Svenskundervisning

Undervisningen i svenska har kritiserats kraftigt, inte minst i riksrevisionsverkets rapport. Undervisningen är ineffektiv, oflexibel och inte anpassad efter de olika flyktingarnas behov. Inom utbildningsdepartementet pågår en översyn av svenskundervisningen för flyktingar och invandrare. En proposition är utlovad under våren.

Vi anser att svenskundervisningen måste kunna bedrivas på heltid, på deltid eller annat sätt som passar den enskilde flyktingen. Studieförbunden har under en följd av år ansvarat för delar av svenskundervisningen i kommunerna. Vi anser det självklart att den kompetens som studieförbunden har fått kommer att utnyttjas även i fortsättningen men de bör inte ha någon särställning.

Samtidigt som det råder brist på personal med utbildning i vår hälso- och sjukvård finns det utbildade flyktingar och invandrare, som går sysslösa eller som står i kö för att få sin svenska fortbildning. Erfarenheter från Östergötland och Stockholms läns landsting visar att det går att få en snabbare genomströmning till svensk legitimation om samarbetet mellan olika utbildningsanordnare intensifieras.

Ekvivalering av betyg o.dyl. bör inledas redan på flyktingförläggningarna. Socialstyrelsen bör medverka till att utbildningsinsatser genomförs på ett systematiskt sätt. Flyktingar borde få delta i det s.k. preparandårets etapp I på samma sätt som utbytesstuderande. Detta s.k. preparandår kan då inledas redan på flyktingförläggningen för behöriga asylsökande.

Vi återkommer till samtliga dessa frågor i samband med riksdagens behandling av den aviserade propositionen.

5.5 Flyktingar med särskilda behov

Centra för tortyrskadade flyktingar, eller vårdteam specialiserade på flyktingars speciella situation med en integrerad modell för psykiatrisk/somatisk vård och socialt stöd bör inrättas. Det bör betonas att det inte bara är flyktingar i storstäder som har sådana behov. Regeringen bör ta nödvändiga initiativ.

5.6 Handikappade asylsökande

Handikappade asylsökande kan enligt asylbiståndslagen få tillgång till tekniska hjälpmedel. Lagens formuleringar är dock svaga. Ofta saknas tillräcklig kunskap om denna rätt hos personalen på flyktingförläggningen och den enskilde handikappade blir utan hjälpmedel. Detta kan vara till stort hinder för t.ex. en blind asylsökande som vill delta i svensk-undervisning. Därför är det viktigt att särskilt bidrag också ska kunna utgå till kostnaden för sådana tekniska hjälpmedel som krävs för undervisning i svenska, samt att berörd personal på förläggningen tar de initiativ som behövs för att den handikappade asylsökande skall få de hjälpmedel som behövs.

5.7 Lån istället för bidrag

Mot. 1989/90

Sf610

I linje med synen på en flykting som en i normalfallet kapabel person som ska kunna gå ut i arbetslivet snarast möjligt, bör också utrustningsbidraget åter förvandlas till ett lån. Tidigare när nyanlända invandrare och flyktingar fick tillgång till ett sådant lån var erfarenheterna mycket goda av återbetalningsförmågan. Dessutom undviker man "socialfalls-attityden", och inte minst slipas ännu en onödig friktionspunkt bort mellan svenskar och flyktingar. Utrustningsbidraget bör därför omvandlas till ett lån.

6 Invandrapolitik

6.1. Rasism och främlingsfientlighet

Även om det på senare tid funnits många tecken på en ökande främlingsfientlighet säger oss undersökningar samtidigt att den allmänna trenden stadig gått mot en större tolerans. Samtidigt ser vi hur samhället internationaliseras, hur de nya svenskarna blir allt svenskare, hur Sverige blir allt mer internationaliserat.

Det är viktigt att bekämpa rasistiska tendenser i sin linda. De kan bubbla upp fortare än vi anar. Att bekämpa rasism är ett demokratiskt renhållningsarbete. Att bekämpa rasism handlar om synen på människan, synen på demokratin, på allas lika värde.

Att bekämpa rasism och främlingsfientlighet är en fråga om arbete på flera plan:

- genom att eliminera alla onödiga friktionspunkter mellan svenskar och flyktingar/invandrare, till exempel att ge lån istället för bidrag till bosättning för flyktingar, avskaffa eventuella förturer i bostadsköer för flyktingar, låta flyktingar komma ut i arbete så fort som möjligt med mera,
- genom en aktiv antidiskrimineringspolitik, särskilt på arbetsmarknaden, (Vi återkommer i dessa frågor i anslutning till regeringens aviserade proposition.)
- genom en aktiv toleransbefrämjande politik från myndigheter och folkrörelser. Det officiella Sverige måste gå före med gott exempel,
- genom att främja forskning om bland annat mångkulturella problem och annan invandringsrelaterad forskning. Rasism bekämpas bäst med argument, med fakta och upplysningar. I kunskapens och förståelsens ljus dör fördomen och skräcken.

6.2 Integrering

Vem ska bestämma om integrering eller inte? Ingen utom den enskilde invandraren själv. Men en sak måste vi starkare våga hävda mer: I Sverige gäller svensk lag. Det är viktigt, inte minst för nyanlända flyktingar, att få information i samband med mottagandet och med svenskundervisningen om de oskrivna lagarna och normerna för beteende och umgänge. Utöver detta måste den enskilde invandraren själv få avgöra hur mycket av sin egen kultur han/hon vill behålla och hur mycket svensk kultur man vill göra till sin. Vissa

vet från början att de vill stanna hela sitt liv i Sverige, andra är övertygade om att de stannar bara en kort tid.

Invandrare har rätt till sin egenart, och samtidigt rätt till jämlikhet. Därför är det viktigt att de får stöd för att bevara sin egen kulturella identitet, därför är det på samma gång viktigt att bekämpa diskriminering.

Vad är kultur? Det är inte bara språk, sång och dans, mat. Det är också en familjestruktur, ett sätt att umgås, religion, värderingar, kunskap om den egna historien, m.m. Därför är det viktigt inte bara med stöd till invandrarorganisationerna utan också till kyrkliga verksamheter. Det svenska samhället måste också i vissa fall kunna acceptera en annan familjestruktur t.ex. i socialpolitiken, eller önskemål inom vården, t.ex. rätt för kvinnor till kvinnliga läkare.

Problemet är inte att invandrare blir för lite integrerade, för lite försvenskade: många invandrare blir försvenskade emot sin vilja – mycket få invandrare förmår hålla liv i sin särart och kultur mer än en eller två generationer. Problem uppkommer snarare när barnen integreras snabbare än familjen i övrigt, och detta leder till plågsamma konflikter.

Från liberala utgångspunkter ligger mycket starka positiva värden i en viss typ av assimilering: den som har att göra med individens frigörelse från kollektivets bud: jämställdhet och likabehandling för kvinnorna, respekt för barnets rättigheter, avstånd från våldskultur och framsteg för demokratisk samhällssyn, religiös tolerans m.m. Vi måste våga stärka och glädja oss åt en sådan utveckling, en sådan "försvenskning", vars effekter kan vara att kvinnor rätar på huvudet och barn slipper aga. Detta är en utveckling som i de enskilda fallen ofta medför stora konflikter inom den familj som berörs, men som det svenska samhället ändå måste uppmuntra och inte vara neutral inför. Det är oacceptabelt att förringa ett brott med hänvisning till olika kultur.

Samtidigt behöver även svensk kultur i många stycken ta till sig värderingar från främmande kulturer: den ofta starka familjesolidariteten i många kulturer och respekten för äldre.

6.2 Äldre invandrare

Arbetskraftsinvandringen under 60-talet medförde att människor i produktiv ålder sökte sig till Sverige. Många av dessa har nu nått pensionsåldern. En del av dessa invandrare drömde om att återvända till sitt hemland. Av många olika anledningar har det oftast inte blivit så.

Äldre människor har ofta större svårigheter än yngre att göra sina önskemål hörda. Kommuner och landsting måste därför vara lyhörda för de behov och önskemål som är speciella för de äldre invandrarna. I detta arbete kan självfallet invandrarorganisationerna fylla en viktig funktion.

Språket är ett speciellt hinder för äldre invandrare. Även om språkkunskaperna under den yrkesverksamma delen av livet varit goda kan de försvinna vid högre ålder. Det förekommer alltför ofta att en invandrare med bristande svenskkunskaper vid långtidsvård placeras på en avdelning med enbart svensktalande personal. Detta är allvarligt då kommunikation och kontakt med yttervärlden är av stor vikt och konsekvensen kan bli ett alltför långsamt eller uteblivet tillfrisknande.

Folkpartiet stöder önskemål från vissa invandrargrupper om en ökad valfrihet på ålderdomen. Detta innebär bl. a. att äldre invandrare skall ha möjlighet att, om de så önskar, bo nära andra personer med samma kulturella bakgrund på ålderdomshem, servicehus eller vid långtidssjukvård. Dessa önskemål bör kommuner och landsting försöka tillmötesgå.

UHÄ har av regeringen fått i uppdrag att utreda hur tillgången på tvåspråkig personal skall kunna förbättras. Socialutskottet har understrukit vikten av att detta uppdrag skyndsamt redovisas. Förslag bör presenteras snarast.

6.3 Invandrarkvinnorna

För många invandrare leder arbetslivet till kontakt med den nya kulturen. Det är också ofta i denna miljö som infödda svenskar stiftar bekantskap med invandrare. I en dynamisk arbetsmiljö tas dessa kulturmöten till vara och upplevs som något positivt varifrån nya idéer och handlingsmönster kan hämtas.

Många, men långt ifrån alla, invandrarkvinnor är dock utestängda från dessa kontakter och den stimulans de ger. Med ingen eller endast låg utbildning, vilket är vanligt i många invandrargrupper, är det svårt för kvinnorna att skaffa sig ett arbete samtidigt som familjen kräver uppmärksamhet och omsorg. Dessa lågutbildade kvinnor förvärvsarbetar ofta på obekvämt arbetstid för att kunna ta hand om sina barn. I många av dessa fall ger arbetet inte heller de möjligheter till sociala kontakter som vore önskvärda.

Effekten blir att många invandrarkvinnor blir isolerade från kontakter utanför hemmet. Kunskaper i svenska språket är ofta undermåliga just hos dessa kvinnor.

Invandrarkvinnornas situation kräver ökad uppmärksamhet. Många invandrarkvinnor lever i vad vi kallar "Det glömda Sverige".

Särskild uppmärksamhet måste riktas mot den behandling som de kvinnor som utsätts för s.k. "hustruimport" får utstå. Ibland förekommer att mannen utnyttjar det faktum att kvinnan blir utvisad om hon skiljer sig innan två år förflutit. Det har hänt att mannen i sådana fall misshandlat kvinnan psykiskt och fysiskt, i vetskap om att hon av rädsla för utvisning inte vågar ta ut skilsmässa eller anmäla honom. Den s.k. tvåårsregeln måste avskaffas. Förslag om detta framläggs i en annan motion.

6.4 Invandrare på arbetsmarknaden

Många flyktingar och invandrare har arbetslivserfarenhet och yrkeskunskaper från sitt hemland. En del har också en gedigen utbildning, kanske på universitetsnivå, bakom sig. I Sverige har vi ofta misslyckats med att ta till vara den kompetens invandrarna besitter vilket är till men för såväl individen som för landet.

Besvikelsen kan bli stor då den nyanlände upptäcker att ingen efterfrågar hans eller hennes yrkeskunskaper och inte förväntar sig att de skulle kunna komma till användning i Sverige. För det svenska samhället innebär detta ett slöseri med såväl mänskliga som ekonomiska resurser.

Invandrades examina anses ofta inte vara jämställda med svenska eller anses vara inkompleta. Folkpartiet har därför tidigare framfört önskemål om

en intensifiering av arbetet med att värdera examina vid UHÄ. Denna verksamhet har nu pågått sedan 1984, men alltför små resultat har uppnåtts. Ärendebalanserna är stora och väntetiderna därmed långa. Regeringen anvisade i höstas extra medel till UHÄ för innevarande budgetår och föreslår nu att ekvivaleringsenhetens anslag ytterligare skall förstärkas. Vi välkomnar dessa beslut och förslag och kommer att uppmärksammat följa arbetet vid UHÄ.

Samtidigt som det finns brist på arbetskraft inom vårdsektorn finns det flyktingar med utländska vårdexamina som går arbetslösa. På några orter har en försöksverksamhet kommit igång för att hjälpa flyktingar med utländsk vårdexamen i Sverige, genom intensivkurser i svenska kombinerad med praktik. Socialstyrelsen bör medverka till att dessa fortbildningsinsatser kommer igång på fler orter. Dessutom bör de undersökas om inte språkprovet kan genomföras på fler ställen, liksom den obligatoriska kursen. Det är angeläget att denna verksamhet utvidgas.

Invandrare drabbas oftare än andra av arbetslöshet. Inom AMU:s utbud av kurser bör invandrarna erbjudas påbyggnads- och kompletterande utbildning. Detta är viktigt framför allt för många unga som har tvingats avbryta sin utbildning i hemlandet eller haft en mycket kort skolgång där liksom för dem som p.g.a. bristande svensk kunskaper m.m. inte har kunnat bygga på sin utbildning. Invandrar flickornas situation bör särskilt uppmärksammas i fråga om skola och vidareutbildning. Dessa kompletteringskurser får dock inte bli slentrianmässigt använda, vilket ibland sker idag. En invandrare med en god utbildning bör istället få hjälp att genast komma in på arbetsmarknaden.

6.5 Invandrarforskning

Kriminalitet

Enligt allt fler rapporter visar sig utländska medborgare vara överrepresenterade i brottsstatistiken. 13,7% av de misstänkta brottslingarna under 1988 var utländska medborgare trots att de motsvarade endast ca 5% av befolkningen. För vissa brottstyper är det lägre siffror, för andra brottstyper är siffrorna mer alarmerande. Forskarna står tills vidare frågande inför orsakerna. De kan förklaras på många sätt, men ingen vet säkert eftersom inte tillräcklig forskning finns. Det har inte varit lätt att få medel för den här typen av forskning, och av det skälet bör regeringen stödja forskningsprojekt som kan bidra till att kasta ljus över invandrarnas villkor i Sverige i allmänhet, och utländska medborgares överrepresentation i brottsstatistiken i synnerhet. Detta är viktigt för att inte fördomar och myter i onödan skall florera.

Antalet anmälda våldtäkter har ökat. En tredjedel av de män som fälldes för våldtäkt 1988 var utländska medborgare. Ingen vet vad som döljer sig bakom dessa siffror, eftersom ingen analys gjorts. Risken är stor att främlingsfientliga grupper kommer att utnyttja brottsstatistiken för att sprida invandrarhat. Det är därför viktigt att teorier och löst grundade spekulationer snabbt ersätts med kunskap grundad på forskning. Detta är särskilt angeläget mot bakgrund av att ungefär hälften av de brottsliga invandrarna utgjordes av medborgare i våra nordiska grannländer.

Sannolikheten för att en man skall lagföras för våldtäkt är synnerligen liten, oavsett om han är svensk eller utländsk medborgare. Både för svenskar och utlänningar ökar sannolikheten för brottslighet om de tillhör vissa sociala grupper. Unga, storstadsboende män av låg samhällsklass tillhör de mest brottsaktiva, vilket kriminologisk forskning världen över entydigt visar. Att invandrare oftare än svenskar kan räknas in i dessa grupper är en förklaring till den dystra statistiken. Social tillhörighet är emellertid ingen ursäkt och sannolikt inte svaret på varför invandrare är så kraftigt överrepresenterade vad gäller våldtäktsbrott.

För att undergräva jordmånen för ogrundat invandrarhat är det viktigt att våldsbrott mot kvinnor där förövaren är utländsk medborgare analyseras och att förebyggande åtgärder vidtas. Forskning på området bör därför prioriteras.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ny europeisk flyktingpolitik,
2. att riksdagen beslutar höja flyktingkvoten med 750 personer till sammanlagt 2000,
3. att riksdagen beslutar om sådan ändring av utlänningslagen att människor som kan åberopa flyktingliknande skäl inte kan avvisas om inte "synnerliga skäl" föreligger,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande visumkrav för asylsökande,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om offentligt biträde till asylsökande i enlighet med vad i motionen anförts,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om advokatjour,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ansvaret för utredningarna bör flyttas från polisen till invandrarverket,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om systemet med att flygbolag och rederier fått ansvar för att kontrollera resedokumentet,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjlighet att stämpla uppehållstillstånd i resedokumentet,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av förtroendeläkarinstitutet,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om publicering av praxis,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tagande i förvar,
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheter att lämna landet under värdiga former,
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av avvisade flyktingar,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall söka medlemskap i Intergovernmental Organization for Migration (IOM),

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat stöd för svenska frivilligorganisationers projekt på plats för återvändande flyktingar,¹⁾

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående bättre utredningar av barnens situation i asylärenden,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barn på flyktingförläggningar,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillgång till barnpsykiatriska team vid flyktingförläggningar,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om psykiatriska team i varje sjukvårdsregion,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om asylsökande barns rätt till barnhälsovård,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ensamma flyktingbarn,

22. att riksdagen beslutar om ett totalt förbud mot att ta barn i förvar,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppluckring av det offentliga monopolet i flyktingmottagandet,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheterna att tillåta arbete under beredskapsliknande former under asylsökandes väntetid,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utslussning av flyktingar på arbetsmarknaden,²⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flyktingar med särskilda behov,³⁾

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbättringar för handikappade asylsökande,

26. att riksdagen beslutar att utrustningsbidraget skall omvandlas till ett lån,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot rasism och främlingsfientlighet,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information i samband med mottagandet,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortbildningsinsatser för flyktingar med utländska vårdexamina,³⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om invandrarforskning.⁴⁾

Stockholm den 17 januari 1990

Mot. 1989/90
Sf610

Bengt Westerberg (fp)

Kerstin Ekman (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)

Birgit Friggebo (fp)

Elver Jonsson (fp)

Daniel Tarschys (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)

Ingemar Eliasson (fp)

Charlotte Branting (fp)

Sigge Godin (fp)

Ingela Mårtensson (fp)

Anne Wibble (fp)

Maria Leissner (fp)

¹ 1989/90:U253

² 1989/90:A211

³ 1989/90:So418

⁴ 1989/90:Ju806